

"Complexul literaturii" în *amour*

Ruxandra Cesereanu

Jurnalista, eseista și prozatoarea franceză Florence Noiville vine în atenția cititorului român cu un roman aproape aforistic, recomandat ca post-nabokovian (printr-o legătură ombilicală - dar din altă perspectivă narativă, aceea a vocii feminine - cu *Lolita*). Acest roman se numește *Atașamentul* (traducere, notă și prefață de Florica Ciodaru-Courriol, Cluj, Editura Școala Ardeleană, 2015). După cum glosează și traducătoarea, într-o prefață amplă și suplă, este o carte în ramă care cuprinde poveștile femeilor despre relația unei Lolite franceze cu bărbatul H., profesorul ei de literatură (înșir aici aceste voci): 1. povestea fostei Lolite (Marie), pierită la maturitate într-un accident rutier (scrisorile ei către profesorul de franceză din liceu, H., alcătuiesc materia centrală a romanului), 2. povestea receptării acestor scrisori de către una din fiicele ei (Anna), 3. perspectiva (vocea) mamei lui Marie și a bunicii lui Anne, 4. vocea surorii lui Marie (Suzanne), 5. vocile unor prietene și foste colege de școală ale lui Marie, 6. două voci masculine (Vincent și Laurent), 7. prezența simili-spectrală a lui H. la senectute, într-un azil. Premisa asumată este structura puzzle a unor "euri desperecheate" care alcătuiesc un corpus de texte, reacții și mărturii pentru a înțelege pasiunea dintre o adolescentă (Marie) și un matur spre senectute (H.), care se găsesc, fiecare, la extremitatea vieții, ocupând, fie poziția primei iubiri, fie pe aceea a ultimei iubiri, ca niște parce de tranziție. Prin bărbatul matur (amant dar și maestru), minora descoperă "două continente, literatura și propriul meu corp".

În opinia mea, romanul aforistic și epistolar al lui Florence Noiville nu este unul post-nabokovian pur și simplu (într-o tradiție previzibilă), ci unul care implică o foarte interesantă componentă de teoria literaturii și estetică: este un roman despre pactul cu ficțiunea. Acesta este motivul pentru care Lolita franceză cochetează cu ideea că ea și profesorul său de franceză, domnul H, alcătuiesc un cuplu (între ghilimele) de tip Martin Heidegger – Hannah Arendt sau Jorge Luis Borges și Maria Kodama. Întreaga carte este construită printr-o raportare leitmotivică la literatură. Lista autorilor pomeniți este amplă și variată (nuanțată), într-o cronologie aleatorie, dar care are la bază fișe de lectură, de fapt: Molière, Roland Barthes, Charles Baudelaire, Homer, Raymond Radiguet, Emily Dickinson, Samuel Beckett, Jules Laforgue, Dostoievski, Yasunari Kawabata, Witold Gombrowicz, Virginia Woolf, Sylvia Plath, E. A. Poe, Saul Bellow, Romain Gary, Raymond Queneau, frații Grimm, Goethe, Stefan Zweig și, firește, Nabokov. Există și un fond muzical al amorului între Lolita franceză și profesorul său: Schubert, Brahms, Șostakovici, Bach. Există chiar și un film menționat cu tâlc: *Manhattan* (de Woody Allen).

Problematizarea lansată de cartea lui Florence Noiville ar putea fi următoarea: nu este, oare, dragostea, și o stare care are ca platformă livrescul? Nu depinde dragostea de o înscenare literară de anvergură în așa fel încât să coaguleze o formă de teatralitate? De pildă, când H. îi citește lui Marie din *Odiseea*, epopeea homerică devine o formă de pasiune lichidă interumană; când îi citește din *Les fleurs du mal*, efectul este unul bahic interamoros. Maestrul H. îi oferă Lolitei sale franceze inclusiv sfaturi auctoriale - "Și nu-l uita pe Baudelaire : <<Adevăratele cărți sunt imorale. Toată literatura vine din păcat>>" (p. 102). Toată istoria erotică (dar și spirituală) din roman este statornic și chiar demonstrativ relaționată de literatură, ca și cum ar exista un "complex al literaturii" (în loc de complexul Oedip, să

spunem) în amor, ca declanșator, stimul și ferment. Așa cum există o moleculă a atașamentului (ocitocina – menționată în cartea de față), la fel ar putea exista și o moleculă cerebrală a îndrăgostirii pe bază livrescă, un neuron al literaturii ca instrument care provoacă pasiunea.

Așa s-ar putea explica, la o adică, de ce povestea de dragoste a Mariei cu profesorul său de franceză stimulează inventarea altor povești de dragoste de către celelalte colege de școală: teatralizarea amorului și literaturizarea fascinează, firește, fetele-adolescente. Autoarea narează acest cerc concentric al poveștilor de dragoste, molipsite unele de altele, după cum urmează: "Devenise fermentul a numeroase povești care reîncepeau, se ciocneau, se dezvoltau în alte povești. Încet-încet, totul devenea ficțiune, în așa hal încât mă întrebam unde s-a dus adevărul. Eram aproape în prezența unui mit" (p. 113). Mecanismele ficționalizării sunt cele care fac din romanul lui Florence Noiville să fie o carte despre lectură, literatură și despre cum acestea pot fi stimuli pentru pasiune. Totul este *récit*, totul este poveste, fie că este vorba despre memorie, trecut, prezent, viitor, viață, moarte, prietenie, ucenicie, camaraderie, familie. Și, finalmente, totul este imaginație, ficționalizare, chiar dacă la origine a fost vorba despre realitate. Ficționalizarea ar putea fi un hormon nedescoperit încă de oamenii de știință, dar pe care literații l-au intuit și asumat dintotdeauna.